

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет педагогічної освіти
Кафедра освітології та психолого-педагогічних наук

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ

2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

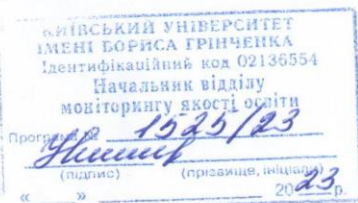
Лідерство в освіті

для студентів

спеціальності: 011 Освітні, педагогічні науки

освітнього рівня: другого (магістерського)

освітньо-наукової програми: 011.00.03 Корпоративна освіта та розвиток
персоналу

Київ – 2023

Розробник:

БРАТКО Марія, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри освітології та психолого-педагогічних наук Київського університету імені Бориса Грінченка.

Викладач:

БРАТКО Марія, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри освітології та психолого-педагогічних наук Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри освітології та психолого-педагогічних наук

Протокол від 7 вересня 2023 року № 2

Завідувач кафедри _____ Людмила ХОРУЖА

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми 011.00.03 Корпоративна освіта та розвиток персоналу

Гарант освітньо-професійної програми 011.00.03 «Корпоративна освіта та розвиток персоналу» _____ (Марія Братко)

Робочу програму перевірено

« ___ » _____ 2022 р.

Заступник декана _____ (Леся КУЗЕМКО)

Розробник:

БРАТКО Марія, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри освітології та психолого-педагогічних наук Київського університету імені Бориса Грінченка.

Викладач:

БРАТКО Марія, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри освітології та психолого-педагогічних наук Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри освітології та психолого-педагогічних наук

Протокол від 7 вересня 2023 року № 2

Завідувач кафедри Людмила ХОРУЖА

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми 011.00.03
Корпоративна освіта та розвиток персоналу

Гарант освітньо-професійної програми 011.00.03 «Корпоративна освіта та
розвиток персоналу» (Марія Братко)

Робочу програму перевірено

«9» 09 2022 р.

Заступник декана (Леся КУЗЕМКО)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
«Лідерство в освіті»		
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитив / годин	2/60	2/60
Курс	1	1
Семестр	9	9
Кількість змістових модулів з розподілом	1	1
Обсяг кредитив	2	2
Обсяг годин, в тому числі:	60	60
Аудиторні	16	8
Лекції	8	4
Практичні	8	4
Семінарські	-	-
Модульний контроль	4	-
Семестровий контроль	залік	залік
Самостійна робота	52	52

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – формування комплексних знань, умінь та з теорії і практики лідерства, навичок здійснення аналізу актуального та перспективного стану організації з метою вибору ефективного стилю лідерства.

Завдання навчальної дисципліни сприяти формуванню:

– *інтегральної компетентності*, яка виявляється у здатності розв'язувати складні завдання та проблеми в галузі освітніх, педагогічних наук, професійній діяльності або навчанні, що передбачає застосування відповідних освітніх, педагогічних інновацій та характеризується невизначеністю умов та вимог;

– *загальних компетентностей*, а саме: здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями; здатність до адаптації та дії в новій ситуації; вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми; навички міжособистісної взаємодії, здатність діяти соціально відповідально та свідомо;

– *фахових компетентностей* спеціальності, які виявляються в здатності виявляти потенційні зв'язки освітньої теорії, освітньої політики та освітніх потреб корпорації і підприємств, обізнаності з різними рівнями суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників корпоративно-освітнього процесу.

3. Результати навчання за дисципліною

знання та розуміння: глибокі знання в галузі гуманітарних наук, уміння застосовувати методи соціологічних, психологічних та педагогічних досліджень у сфері корпоративного навчання відповідно до потреб підприємств і рівня розвитку освітніх технологій; глибокі знання і розуміння сутності базових понять та категорій корпоративної педагогіки, усвідомлення сутності та можливостей акмеологічних, лідерських, діагностичних, розвивальних освітніх технологій роботи з дорослим контингентом; глибокі знання і розуміння сутності, структури корпоративної культури та особливостей етичної компетентності викладача, специфіки, стилей та моделей педагогічного спілкування.

застосування знань та розумінь: уміння здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно-важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій; уміння узагальнювати емпіричні дані та формулювати висновки щодо особливостей освітніх потреб корпорації і умов розвитку лідерських якостей персоналу, вирішувати етико-педагогічні проблеми суб'єкт-суб'єктної взаємодії та спілкування з опертям на загальнолюдські цінності та культуру, норми закону і корпоративні стандарти установ, підприємств, здійснювати аналітичний пошук наукової інформації та оцінювати її за критеріями достовірності та доцільності відповідно певного корпоративного середовища;

формування суджень: фахово формувати й аргументувати власні теоретичні та практичні судження; уміти об'єктивно оцінювати наукову інформацію; вільно обирати шляхи наукового пошуку; професійно застосовувати наукові знання у професійній діяльності.

4. Структура програми навчальної дисципліни

Тематичний план навчальної дисципліни «Лідерство в освіті» (для денної форми навчання)

№ п/п	Назви теоретичних розділів, тем	Кількість годин						
		Разом	Аудиторні	Лекцій	Практичні	Семінарськ	Самостійна робота	Модульний контроль
Модуль I. Лідерство в освіті								
1.	Лідерство як ефективний стиль управління організацією	30	8	4	4		20	2
2.	Управління в сфері освіти на засадах лідерства.	30	8	4	4		20	2
Разом		60	16	8	8	-	40	4

Тематичний план навчальної дисципліни «Лідерство в освіті» (для заочної форми навчання)

№ п/п	Назви теоретичних розділів, тем	Кількість годин						
		Разом	Аудиторні	Лекцій	Практичні	Семінарськ	Самостійна робота	Модульний контроль
Модуль I. «Лідерство в освіті»								
1.	Лідерство як ефективний стиль управління організацією	30	4	2	2	-	26	
2.	Управління в сфері освіти на засадах лідерства	30	4	2	2	-	26	
<i>Разом</i>		60	8	4	4	-	52	-

5. Програма навчальної дисципліни (заочна форма).

Модуль I. Лідерство в освіті.

Тема 1. Лідерство як ефективний стиль управління організацією.

Відмінність між лідерством і керівництвом. Сутність понять «лідер», «лідерство», «лідерство в освіті». Теорії лідерства: теорія рис, поведінкові теорії лідерства, ситуативні теорії лідерства, теорії функціонального лідерства, ціннісні теорії лідерства, теорії лідерства-служіння, теорії емоційного лідерства, теорії харизматичного лідерства, теорії трансакційного та трансформаційного лідерства. Харизма. Портрет сучасного лідера. Критерії оцінки лідерства (вроджене прагнення вести за собою; мотивація першості; впливовість; зануреність у свою справу; компетентність; креативність; психологічна надійність; адекватна самооцінка і саморегуляція; самовдосконалення). Стилі управління (автократичний, демократичний, ліберальний). Лідерство як якісно новий рівень управління. Лідер: типи, ролі, функції, якості, уміння. Типологія лідерства за критеріями (за Б. Парігіним): за змістом діяльності; за стилем керівництва; за характером діяльності. Типи лідерів (лідер-прапорonoсець (вождь); лідер-служитель; лідер-маріонетка, лідер-торговець (комівояжер); лідер-пожежник; ідеалістичний, навчаючий, товариський, демократичний, амбіціозний, авторитарний; експертний, ситуаційний, емоційний; традиційний, раціонально-легальний (бюрократичний), харизматичний; лідер-консерватор, лідер-ліберал(реформатор), лідер-революціонер, лідер-реакціонер; харизматичні, трансформуючі, інтерактивні, сервісні). Ролі лідера в освіті: виробник, направляючий, посередник, інноватор, помічник, наставник, контролер, координатор. Індивідуальні стилі лідерства (за З. Блейком і Дж. Моутон): стиль «управління командою» або мотиваційний; стиль «управління заміським клубом» або турботливий; стиль «управління, заснованого на повноваженнях» або самовпевнений;

стиль «серединного управління» або адміністративний; стиль «поганого управління» або пасивний. Теорія ситуативного лідерства за Ф. Фідлером. Теорія емоційного інтелекту за Д. Гоулманом. Емоційний інтелект лідера (за Д. Гоулманом, З.Бояцісом, Е.МакКі). Теорія Г. Гарнера про множинність інтелекту.

Основні поняття теми: лідерство, лідерські якості, лідерство в освіті.

Лекція 1. Лідерство як ефективний стиль управління організацією.

Практичне заняття 1. Типологія лідерів. Портрет сучасного лідера (тренінг).

Тема 2. Управління в сфері освіти на засадах лідерства.

Лідерство в освітній діяльності. Управління в сфері освіти на засадах лідерства. Ролі, функції та компетенції керівника-лідера у сфері освіти. Типи керівників-лідерів в освіті (адміністратор, філантроп, програмний менеджер, системний розв'язувач проблем). Функції керівника-лідера в освіті (вибудова стратегії, постановка цілей та аналіз результатів; підтримка та розвиток співробітників; стратегічне управління фінансами та людськими ресурсами). Головні компетенції лідера в освіті (інноваційність, емоційний інтелект). Теорія мотивації Д. Мак-Грегора (Теорія X и теорія Y). Етапи створення команди: формування, конфліктування, нормування, розвиток. Методи зміцнення команди. Фактор довіри у команді. Мистецтво переконання: управління конфліктами, варіанти поведінки у конфлікті, . Переговори як інструмент вирішення конфлікту. Моніторинг ефективності команди. Стилі управління командою. Організаційний успіх. П'ять «пороків» команди та шляхи їх подолання (за П.Ленсіоні).

Основні поняття теми: лідерство в освіті, типи керівників в освіті, функції керівника-лідера в освіті, управління командою.

Лекція 2. Управління в сфері освіти на засадах лідерства.

Практичне заняття 2. Розвиток лідерського потенціалу керівника освітньої організації (тренінг).

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Види діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	МОДУЛЬ 1	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	2	2
Відвідування семінарських занять	1	-	-
Робота на семінарському занятті	10	-	-
Робота на практичному занятті	10	2	20
Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5
Виконання модульної роботи	25	-	-
Разом		6	27
Розрахунок коефіцієнту $100:27=3,7$			

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

№ з/п	Назва теми та завдання для самостійної роботи	Кількість	
		годин	балів
Модуль I			
1	Впорядкувати словник основних термінів та понять модуля	5	2
2	Скласти опорний конспект теми у вигляді логічно-змістової схеми	5	2
3	Підготувати інформацію про сучасні підходи до тлумачення феномену лідерства на основі наукових та науково-публіцистичних джерел	20	3
4	Сформулювати можливий перелік інноваційної діяльності викладача – організатора навчання в корпорації (на вибір здобувача освіти)	10	1
5	Написати есе на тему: «Я – лідер, агент освітніх змін»	12	2
Всього		52	10

Критерії оцінювання самостійної роботи		Кількість балів
1.	Свочасність виконання роботи	1
2.	Презентація роботи (оригінальність, логіка викладу, чіткість, доказовість)	2
3.	Різноманітність використаних джерел	2

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання (для денної форми навчання)

Модульний контроль здійснюється у формі модульної контрольної роботи.

Кількість балів	Характеристика
20 - 25	модульна контрольна робота характеризується відсутністю помилок, що засвідчує про сформовані вміння та міцні знання матеріалу, які складають зміст модуля
15 - 19	у модульній контрольній роботі наявні незначні помилки
9 - 14	у модульній контрольній роботі наявні суттєві помилки, частину з яких студент спроможний усунути у разі незначної допомоги викладача
0 - 8	у роботі наявні суттєві помилки; студент потребує постійного роз'яснення викладача, щоб усунути виявленні помилки

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Семестрове оцінювання здійснюється у формі заліку.

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю (самоконтроль)

1. Сутність лідерства та його складові.
2. Основні теорії лідерства.
3. Види та типи лідерства.
4. Лідер: типи, ролі, функції, якості.
5. Критерії оцінки лідерства.
6. Лідерство в освітній діяльності.
7. Ролі, функції та компетенції керівника-лідера у сфері освіти.
8. Головні компетенції лідера.
9. Лідерські якості успішних лідерів.
10. Способи розвитку лідерських якостей.
11. Підходи до розвитку лідерства в організації.
12. Емоційний інтелект і лідерство.
13. Теорія множинного інтелекту.
14. Управління конфліктами.
15. Створення та розвиток команди.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів	Оцінка за шкалою ECTS
Відмінно	100 – 90	A
Дуже добре	82 – 89	B
Добре	75 – 81	C
Задовільно	69 – 74	D
Достатньо	60 – 68	E
Незадовільно (з можливістю повторного складання)	35 – 59	Fx
Незадовільно (з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)	1-34	F

7. Навчально-методична карта дисципліни «Лідерство в освіті»

Разом: 60 год., лекції – 8 год., семінарські заняття – 4 год., практичні заняття – 4 год.
самостійна робота – 52 год.

Тиждень	I	II
Модулі	Модуль I	
Назва модуля	Лідерство в освіті	
Кількість балів за модуль	27 балів	
Лекції	1	2
Теми лекцій	<i>Лідерство як ефективний стиль управління організацією.</i>	<i>Управління в сфері освіти на засадах лідерства.</i>
К-ть балів	1 бал	1 бал
Теми практичних занять	<i>Типологія лідерів. Портрет сучасного лідера (тренінг).</i>	<i>Розвиток лідерського потенціалу керівника освітньої організації (тренінг).</i>
Робота на практичних заняття	10 балів	10 балів
Самостійна робота	5 балів	5 балів
Підсум. контр.	Залік	

8. Рекомендовані джерела до курсу

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І

Основні:

1. Братко М.В., Козир М.В. *Педагогічна інноватика: навчально-методичний посібник*. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 272 с.
2. Бізо Л., Ібрагімова І., Кікоть О., Барань Є., Федорів Т. *Розвиток лідерства*. К.: Проект «Реформа управління персоналом на державній службі в Україні», 2012. 400 с.
3. *Освітній менеджмент: Навчальний посібник*. За ркд. Л.Даниленко, Л.Карамушки. К.: Шкільний світ, 2003. 400 с.
4. Сергеева Л.М., Кондратьєва В.П., Хромей М.Я. *Лідерство: навч. посіб.* Івано-Франківськ. 2015. 296 с.

Допоміжні:

1. Братко М.В. *Управління професійною підготовкою фахівців в освітньому середовищі університетського коледжу: теорія і практика: монографія*. Кам'янець-Подільський: «Аксиома», 2017. 424 с.
2. Вебб Б., Манн Дж.Д. *Приціл. Як приймати кращі рішення, коли весь світ проти тебе*. К.: Yakaboo Publishing. 284 с.
3. Гоулман Д. *Емоційний інтелект. Книжка, яка змінює уявлення про те, що означає бути розумним*. К.: Vivat", 2018.
4. Канеман Д. *Мислення швидке й повільне*. К.: Наш формат. 480 с.
5. Келлі Т., Келлі Д. *Творча впевненість. Як розкрити свій потенціал*. Київ.: Основи, 2017. 296 с.
6. Кові Стівен Р. *7 звичок надзвичайно ефективних людей*. Пер. з англ. О. Любенко. 2-е вид., стер. Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2016. 316 с.
7. Кові Шон. *7 звичок високоефективних підлітків*. Пер. з англ. Р.Паранька. Львів: Видавництво Старого Лева, 2017. 251 с.
8. Максвелл Дж. *21 беззаперечний закон лідерства*. КК «Клуб сімейного дозвілля». 2017. 320 с.
9. Оклі Б. *Навчатися вчитися. Як запустити свій мозок*. Пер. з англ. А. Замоцний. Київ.: Наш формат, 2018. 272 с.
10. Робінсон К. *Освіта проти таланту. Сила творчості*. Пер. з англ. Г. Лелів. Львів: Літопис, 2017. 256 с.
11. Робінсон К., Ароніка Л. *Школа майбутнього. Революція у вашій школі, що назавжди змінить освіту*. Пер. з англ. Г. Лелів. Львів: Літопис, 2018. 258 с.
12. Рубін Г. *Проект щастя*. Пер. з англ. А.Саган. Львів:Видавництво Старого Лева, 2017. 368 с.
13. Харарі Ю.Н. *21 урок для 21 століття*. Пер. з англ. О. Демянчука. Київ: Форс Україна, 2018. 416 с.

Електронні джерела:

- <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/521/12.2019.pdf>
<https://yur-gazeta.com/golovna/5-naykrashchih-knig-dlya-spravzhnih-lideriv.html>
<https://blog.yakaboo.ua/pro-liderstvo/>
<http://cpls.kubg.edu.ua/hromada/statti/655-vse-shcho-vy-khotily-znaty-pro-liderstvo-sluzhinnia.html>
https://stud.com.ua/21928/etika_ta_estetika/dilova_etika